

Audito priežiūros skyrius

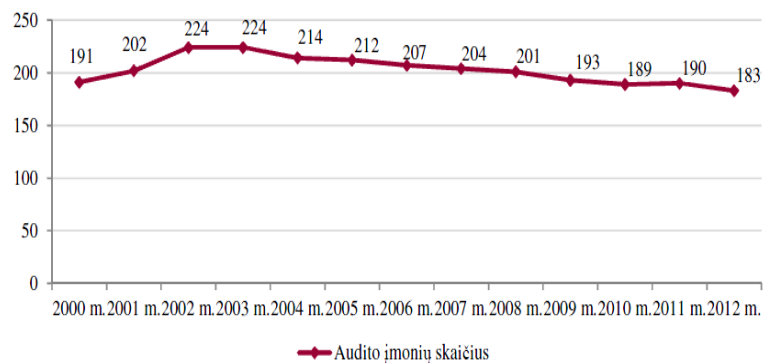
APKLAUSOS DĖL SMULKAUS AUDITO VERSLO POREIKIŲ REZULTATŲ APŽVALGA

Apklausa atlikta Audito ir apskaitos tarnybos 2013 m. kovo 1 d. – 2013 m. birželio 30 d. laikotarpiu. Anketą sudarė 3 pagrindinės dalys: įvadiniai klausimai (bendro pobūdžio klausimai), probleminiai klausimai (pagrindiniai aktualūs klausimai), perspektyviniai klausimai (respondentai vertino problemų sprendimo būdus). Apklausoje dalyvavo 28 proc. Lietuvos smulkių ir vidutinių audito įmonių atstovų.

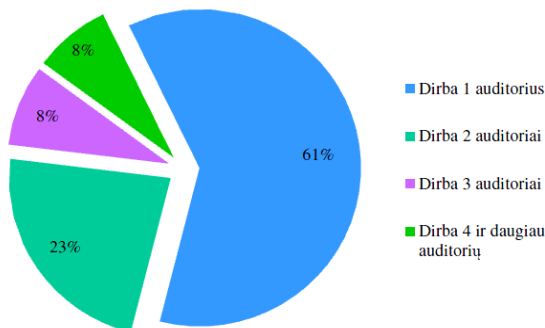
2012 m. gruodžio mėnesį IFAC Smulkaus vidutinio audito verslo komitetas (angl. Small and Medium Practices Committee International Federation of Accountants) paskelbė smulkaus ir vidutinio verslo valdymo gairių trečiąją redakciją (angl. Guide to Practice Management for Small- and Medium-Sized Practices), apimančią 8 modulius smulkaus audito verslo valdymui, o 2013 m. sausio mėnesį – greitos apklausos rezultatus (angl. The IFAC SMP Quick Poll: 2012 round-up), kuri organizuota siekiant nustatyti proporcingus audito standartų reikalavimus mažų ir vidutinių klientų auditų atlikimui ir sudaryti palankesnes smulkaus audito verslo sąlygas ES. 2010 metų spalio mėnesį EK paskelbtoje „Žaliojoje knygoje“ kalbama apie per didelę rinkos koncentracijos laipsnį „Didžiojo ketveto“ audito įmonėse bei tokios situacijos sukeltą sisteminės rizikos susikaupimą. Europos Bendrijų Komisija „Europos smulkiojo verslo akte“ (angl. Small Business Act for Europe) pristatė naują koncepciją, kuria siekiama, kad ES būtų labiau atsižvelgiama į smulkiojo verslo poreikius. Šiuo aktu priimta 10 principų ir ES šalys įpareigosios įgyvendinti siūlomus veiksmus, vadovaujantis principu „visų pirma galvokime apie mažuosius“ (angl. think small first), kur pabrėžiamas Komisijos išpareigojimas palengvinti smulkių ir vidutinių įmonių (sutr. SVĮ), o pateiktuose pasiūlymuose COM (2011) 778, 779 dėl ES direktyvos ir Reglamento - ir smulkių ir vidutinių audito įmonių (sutr. SVAĮ) - veiklos reikalavimus ir siekis proporcingai taikyti tarptautinius audito standartus (sutr. TAS). Audito ir apskaitos tarnyba 2013 m. kovo 1 d. – 2013 m. birželio 30 d. vykdė smulkaus ir vidutinio verslo įmonių apklausą „Dėl smulkaus audito verslo poreikių Lietuvoje“. Anketą sudaro 3 pagrindinės dalys:

- Įvadiniai klausimai (bendro pobūdžio klausimai).
- Probleminiai klausimai (pagrindiniai aktualūs klausimai).
- Perspektyviniai klausimai (respondentai vertino problemų sprendimo būdus).

Apklausoje dalyvavo 27,62 proc. SVAĮ dalyvių be keturių didžiųjų audito įmonių. Lietuvoje veikia keturios didžiosios audito įmonės (UAB „DELOITTE LIETUVA“, UAB „ERNST & YOUNG BALTIC“, „KPMG Baltics“, UAB ir UAB „PricewaterhouseCoopers“). Lietuvos auditorių rūmai šiuo metu įregistravę 181 audito įmonę (šaltinis: LAR rinkos apžvalga, www.lar.lt).

Smulkios audito įmonės Lietuvoje sudaro 85 proc. visų audito rinkos dalyvių. Lyginant pagal apskritis daugiausiai audito įmonių yra įkurtų Vilniaus (56 proc. visų audito įmonių), Kauno (20 proc.) ir Klaipėdos (8 proc.), tuo tarpu kituose šalies miestuose įkurtos 16 proc. audito įmonių. Gauti atsakymai pagal Lietuvos apskritis pasiskirstė taip: 54 proc. atsakymų gauta iš Vilniaus m. (apskritis) veikiančių SVAĮ, 20 proc. – iš Kauno m. ir apskritis ir Klaipėdos apskritis 6 proc., kitų apskričių – 20 proc. Matyti, kad daugumoje apklausoje dalyvavusių įmonių dirba 1 auditorius (66 proc.), 2-5 auditoriai – 32 proc.

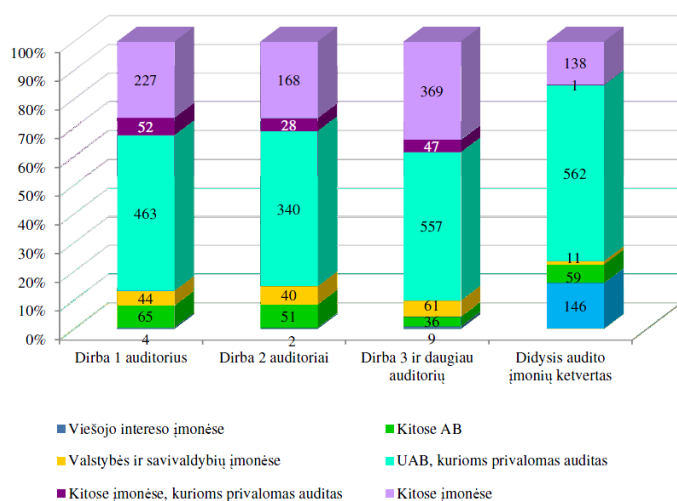

Įvertinant Lietuvos rinkos situaciją, galima teigti, kad 1 auditoriaus įmonėse dirba 61 proc. rinkos dalyvių, 2 auditorių įmonių veikia 23 proc., 3 - 4 – po 8 proc.

Šaltinis: LAR rinkos apžvalga, www.lar.lt

Pagal Lietuvos audito rinkos statistikos duomenis, 2012 metais didžiausi teigiami pokyčiai pastebimi audito įmonėse, kuriose dirba 1 auditorius, šių audito įmonių atliekamų auditų skaičius ir pajamos 2012 metais didėjo labiausiai. Sunkiau sekėsi audito įmonėms, kuriose dirba 2 auditoriai, šių audito įmonių atliekamų auditų skaičius ir audito pajamos mažėjo ir tam įtakos turėjo sumažėjęs valandinis įkainis. Nors vidutinė audito kaina beveik visose audito įmonėse mažėjo, tačiau audito įmonėse, kuriose dirba 1 auditorius, didėjo, todėl būtų galima teigti, kad audito įmonės, kuriose dirba 1 auditorius, atsigauna sparčiau negu kitos audito įmonės ir joms audito rinkoje sekėsi lengviau konkuruoti. Taip pat 2012 metais pastebima, kad audito įmonės traukėsi mažindamos darbuotojų skaičių.

Auditorius vieno auditoriaus įmonėse yra ir akcininkas (savininkas), ir auditorius, ir direktorius. Vadinas, šalia techninių sugebėjimų atlikti įstatymų nustatytą finansinių ataskaitų auditą, turi gebėti valdyti SVAĮ. Toks auditorius ES lygiu, vadinamas vienanarės ribotos atsakomybės audito įmonės vadovu.

Trečiu klausimu: „Ar atliekate viešojo intereso įmonių auditą?“ 92 proc. respondentų nurodė, kad viešojo intereso įmonių auditų neatlieka. Toks vieningas atsakymų skaičius gali būti paaiškinamas didele (146) viešojo intereso įmonių auditų koncentracija keturiose didžiosiose audito įmonėse.

Šaltinis: LAR rinkos 2012 m. apžvalga (www.lar.lt)

4 –ju klausimu „koks neigiamas išorinis veiksnys yra esminis, trukdantis užtikrinti jūsų SVĮ verslo sėkmę?“ gauti šie atsakymai:

a. Per didelė reglamentavimo našta.		44.00% (22)
b. Sunkumai pritraukti finansavimą.		2.00% (1)
c. Nemokūs klientai.		0.00% (0)
d. Spaudimas mažinti paslaugų kainas.		48.00% (24)
e. Teikiamų paslaugų paklausos sumažėjimas.		6.00% (3)

Apibendrinant galima matyti, kad net 48 proc. apklaustųjų, paklausti: „koks neigiamas išorinis veiksnys yra esminis, trukdantis užtikrinti jūsų SVĮ verslo sėkmę?“ atsakė kad *spaudimas mažinti paslaugų kainas*, antras pagal svarbą SVĮ buvo nurodyta *per didelė reglamentavimo našta* (44 proc. respondentų).

Sudėtinga ekonominė aplinka, kurios klientai daro spaudimą audito specialistams, reikalaudami sumažinti savo *paslaugų kainas*, lemia tai, kad sunkiau pakankamai uždirbti iš audito veiklos. Tačiau *reglamentavimo našta* gali būti vertintina kaip nusistovėjusi. Per pastaruosius keletą metų Tarptautiniai audito standartai, 1-asis tarptautinis kokybės kontrolės standartas „Audito įmonių, atliekančių finansinių ataskaitų auditą ir peržiūrą bei vykdančių kitas užtikrinimo ir susijusių paslaugų užduotis, kokybės kontrolė" (sutr. TKKS, privalomi taikyti atliekant 2009 m. gruodžio 15 d. ar vėliau prasidedančių ataskaitinių laikotarpių finansinių ataskaitų auditą) per pastaruosius keletą metų nebuvo keičiami. Daugelis finansinių ataskaitų rinkinių auditą atliekančiųjų audito įmonių susidūrė su tuo, kad taikydami audito įmonėje taikomą kokybės kontrolės vadovo šabloną, prarado galimybę individualizuoti audito strategiją, nors kiekvienas auditas yra išskirtinis atsižvelgiant į pramonės šakos ypatybes, vidaus kontrolės sistemą ir kt.

Respondentai pateikė atsakymus **dėl vidinių sunkumų, su kuriais susiduria SVAĮ**. Pagrindiniais sunkumais buvo nurodomi trys: *augančios priežiūros išlaidos (36 proc.)*, *pritraukti ir išlaikyti klientus (28 proc.)*, *ir laikytis įsigaliojusių naujų profesinių reikalavimų ir standartų nuostatų (22 proc.)*. Viršvalandžiai, prisitaikymas prie naujų technologijų, darbuotojų pritraukimas ir išlaikymas, tinkamas audito procedūrų suplanavimas nebuvo įvardinti kaip pagrindiniai vidiniai sunkumai, su kuriais susiduria SVAĮ.

5. Su koku pagrindiniu **vidiniu** sunkumu jūsų SVĮ susiduria šiuo metu?

a. Laikytis įsigaliojusių naujų profesinių reikalavimų ir standartų nuostatų.		22.00% (11)
b. Augančios priežiūros išlaidos.		36.00% (18)
c. Viršvalandžiai.		2.00% (1)
d. Pritraukti ir išlaikyti darbuotojus.		4.00% (2)
e. Pritraukti ir išlaikyti klientus.		28.00% (14)
f. Tinkamai suplanuoti audito procedūras.		6.00% (3)
g. Prisitaikyti prie naujų technologijų.		2.00% (1)

Lietuvos duomenis galima palyginti su Tarptautinės apskaitininkų federacijos (IFAC) SVV komiteto 2013 m. sausio mėnesį paskelbtais trumpojo *apklausos rezultatais* (žr. <http://www.ifac.org/publications-resources/ifac-smp-quick-poll-2012-round>), kurioje dalyvavo šiek tiek daugiau nei 3700 mažų ir vidutinių audito įmonių. Didžiausias kontingentas respondentų iš Europos šalių: Italijos (244 respondentai), Prancūzijos (153 respondentų) ir Vokietijos (96 respondentai). Antra didžiausia regioninė grupė buvo Azija, kurioje didelę įtaką darė 300 respondentų iš Kinijos. Centrinė ir Pietų Amerika / Karibų jūros regionas buvo trečias pagal dydį regionas, Argentina turėjo 571 atsakymus, daugiau nei pusė iš viso regiono ir aukščiausio šalies atsakymo. Mažesnis atsakymų skaičius iš Afrikos / Vidurio Rytų ir Šiaurės Amerikoje. Kartu šie du regionai sudarė tik 16 proc. visų respondentų, mažiau nei 18 proc., kurie atsiliepė iš Vidurio ir Pietų Amerikoje / Karibų jūros).

IFAC atliktos apklausoje respondentai išskyrė **du išorinius veiksnius**, trukdančius užtikrinti SVĮ verslo sėkmę: *smulkiojo verslo klientams yra didelė reglamentavimo našta ir ekonominis nestabilumas*. Tarp **vidinių**

veiksnių kaip esminiai išskirti: *pritraukti ir išlaikyti klientus ir mažesnių kainų spaudimas*, po 22 proc. ir 18 proc. atitinkamai.

Peržiūrėjus atsakymus 6 klausimu: „**kokios didžiausios kliūtys Lietuvos respondentų nurodomos taikant Tarptautinės buhalterių federacijos (TBF) Buhalterių profesionalų etikos kodekso reikalavimus?**“, matyti, kad 48 proc. respondentų nurodo didžiausiais sunkumais TBF Buhalterių profesionalų etikos kodekso įgyvendinimą ir 42 proc. - šio kodekso apimtį. Toks nuomonių pasiskirstymas rodo, kad techniniai reikalavimai audito kokybei nuolat sudėtingėjo, buvo išverstas atnaujintas Buhalterių profesionalų etikos kodeksas (2011 m. leidimas), Kokybės kontrolės vadovas mažoms ir vidutinėms audito įmonėms (III leidimas), Tarptautinių audito standartų vadovas atliekant mažų ir vidutinių įmonių auditą, 2 tomai (III leidimas), kas įnešė sumaištį, nes juos patvirtinus, SVAĮ turėjo atnaujinti audito metodiką, kad užtikrinti finansinių ataskaitų rinkinių auditų atlikimą pagal visus TAS. Žinoma, tai galėjo turėti nevienodos įtakos mažesnėms audito įmonėms, paprastai audituojančioms mažesnes įmones. Didžiausia kliūtis, dažniausiai minimas barjeras laikantis Profesionalių buhalterių etikos kodekso, IFAC apklausoje buvo nurodyta – „suprasti Kodekso reikalavimus“.

TAS (Clarity) buvo atnaujinti į kiekvieną jų įterpiančias dalis, išskiriant nuostatas, taikytinas viešojo sektoriaus įmonėms. Dėl smulkių ir vidutinių klientų (SVK) finansinių ataskaitų auditų jokių išlygų nepateikiama.

7 klausimu: „**Ar turėtų būti peržiūrėti TAS reikalavimai, skirti smulkių ir vidutinių klientų (SVK) finansinių ataskaitų auditui?**“ net 64 proc. apklausos dalyvių pasisakė už tikslingumą parengti TAS metodines rekomendacijas, skirtas atlikti SVK finansinių ataskaitų auditą.

7. Ar turėtų būti peržiūrėti TAS reikalavimai, skirti smulkių ir vidutinių klientų (SVK) finansinių ataskaitų auditui?

- a. TAS pakanka lengvatų, taikytinų atliekant SVK finansinių ataskaitų auditą. 2.00% (1)
- b. Tikslinga parengti TAS metodines rekomendacijas, skirtas atlikti SVK finansinių ataskaitų auditą. 64.00% (32)
- c. Tikslinga parengti naujus TAS, skirtus atlikti SVK finansinių ataskaitų auditą. 34.00% (17)

34 proc. SVAĮ nurodė, kad tikslinga parengti naujus TAS, skirtus atlikti SVK finansinių ataskaitų auditą. Tokie rezultatai galėtų būti aiškinami tuo, kad auditoriai praktinėse situacijose susiduria su klausimais, kurie nėra aiškiai aptarti TAS, o ieškodami atsakymų TAS aiškinimo dalyse, neranda identiškų, nepateikiama pavyzdžiai „jei – tai“ principu. Kai situacija neaptarta TAS, auditorius profesiniu sprendimu priima auditoriaus išvados modifikavimo sprendimus ir niekada nėra tikras, kad galės išvengti draudiminių įvykių, nuobaudų ir nurodymų po atlikto audito kokybės peržiūrų ar tyrimų. Teisės aktų nustatyta auditą atliekantys auditoriai ir audito įmonės atsako už kruopštų savo darbo atlikimą, todėl turėtų būti atsakingi už dėl jų nerūpestingumo atsiradusią finansinę žalą.

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama direktyva 2006/43/EB dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito iškelia profesinio skepticizmo reikšmę. Auditorius, nepaisydamas ankstesnės darbo su įmone patirties, niekada neturėtų at mesti galimy bės, kad dėl klaidos arba sukčiavimo informacijoje yra reikšmingų netikslumų.

Dauguma respondentų (60 proc.), paklausti „**kas galėtų užtikrinti TAS taikymo proporcingumą?**“ (8 klausimas), pažymėjo, kad reikėtų *supaprastinti SVK finansinių ataskaitų audito darbo dokumentavimo reikalavimus*. Atitinkamai 16 proc. ir 14 proc. pasisakė už audito planavimo TAS, skirtų atlikti SVK finansinių ataskaitų auditą, supaprastinimą ir 1005-ojo tarptautinio audito praktinio nurodymo „Mažų įmonių audito ypatumai“ pagal TAS atnaujinimą. Dominuojanti nuomonė leidžia daryti išvadą, kad Kokybės kontrolės vadovas mažoms ir vidutinėms audito įmonėms nenustato lengvatų, tik paaiškina kaip praktiškai taikyti TAS, kuomet audito klientas yra smulkus ar vidutinis, kad atitikti visus kokybinius ir dokumentavimo reikalavimus.

Devintuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti **kaip vertinama 1-ojo TKKS reikalavimų, perkeltų į patvirtintą „Mažų ir vidutinių audito įmonių kokybės kontrolės vadovą“ proporcingumas SVAĮ atžvilgiu**. Apklausoje dalyvavo 1 ir 2–5 auditorių audito įmonės. Minėta, kad patvirtintas Kokybės kontrolės vadovas mažoms ir vidutinėms audito įmonėms (III leidimas), kuriame atskirai pateikiamos taikymo nuostatos Vieno auditoriaus firmos atveju (darbuotojai – ne profesionalai) ir 2–5 auditorių atveju. Kokybės kontrolės vadovo šablonas pateikiamas su priedais-klausimynais ir apima kiekvieno 1-ojo TKKS reikalavimo atitikimą:

Priedas A – Partnerio ir darbuotojų nepriklausomumo patvirtinimas

Priedas B – Konfidencialumo deklaracija

Priedas C – Kliento prisiėmimas (siūlomi apsvarstyti klausimai)

Priedas D – Personalo paskyrimas užduočių atlikimui (siūlomi planavimo žingsniai)

Priedas E – Konsultacijos (pakankamumo ir tinkamumo procedūros)

Priedas F – Užduoties kokybės kontrolės peržiūra (siūlomos procedūros)

Priedas G – Kokybės kontrolės sistemos stebėsenos procesas (siūlomi svarstymai)

Priedas H – Stebėseną atlikusio asmens ataskaita (siūlomas turinys)

Atsakydami į 9 klausimą „**kaip vertinate 1-ojo TKKS reikalavimų, perkeltų į patvirtintą „Mažų ir vidutinių audito įmonių kokybės kontrolės vadovą“ proporcingumą SVAĮ atžvilgiu?** Respondentų nuomone 1-ojo TKKS reikalavimai šiame vadove per dideli SVAĮ atžvilgiu (62 proc.).

Dauguma audito įmonių susiduria su problema, kad nei vienas iš samdomų darbuotojų (išskyrus auditorius) neturi pakankamos kompetencijos užduoties kokybės kontrolei iki auditoriaus išvados datos atlikti. TBF Etikos kodekse 200.5. nurodyta **pavyzdžiai aplinkybių, kurioms esant auditoriui kyla grėsmės dėl būtinybės peržiūrėti savo darbą**, t. y., kai: „*audito įmonė rengia užtikrinimo užduoties ataskaitą apie savo pačios sukurtų ir įdiegtų finansinių sistemų veikimo efektyvumą; audito įmonės užduoties tikrinamas dalykas yra apskaitos įrašai, sudaryti pagal jos paruoštus pirminius duomenis; užtikrinimo užduoties grupės narys yra ar neseniai buvo dabartinio kliento (įmonės) direktorius arba vadovas; užtikrinimo užduoties grupės narys eina ar neseniai kliento įmonėje ėjo pareigas, leidžiančias daryti reikšmingą įtaką užduoties tikrinamam dalykui;*

audito įmonės užtikrinimo užduoties klientui teikiama paslauga, kuri tiesiogiai daro įtaką užtikrinimo užduoties tikrinamam dalykui“. Esant šioms aplinkybės (ir viešojo intereso įmonių auditų atveju) tenka samdyti kitą auditorių tik šiam reikalavimui atitikti, nes užduoties kokybės kontrolės peržiūrą atliekantis asmuo negali būti tikrinamos užduoties audito komandos nariu (tuo paaiškinama situacija rinkoje, kad nors deklaruojama kad audito įmonėje dirba 2 auditoriai, tačiau vienas jų – neatlieka auditų).

Asmuo, atliekantis užduoties kokybės kontrolės peržiūrą apibūdinamas kaip partneris, kitas audito įmonės darbuotojas, tinkamos kvalifikacijos nepriklausomas asmuo ar grupė, sudaryta iš tokių asmenų, iš kurių nė vienas nėra užduoties grupės narys, kurie turi pakankamos ir tinkamos patirties ir įgaliojimų objektyviai įvertinti reikšmingus užduoties grupės sprendimus ir išvadas, padarytas rengiant išvadas. Tik dėl grėsmių nepriklausomumui išsprendimo, vieno auditoriaus įmonės savininkas-auditorius turi galimybę priimti galutinį sprendimą pasikonsultavęs su kitais darbuotojais.

Todėl nenustebino atsakymų gausa (net 20 proc.), kurie nurodė, kad: „vadovas *naudingas, išskyrus reikalavimą peržiūras iki išvados pasirašymo atliekančiam asmeniui būti nepriklausomam, nes dėl šio reikalavimo, SVAĮ turi samdyti išorės ekspertą*“. Siekiant atitikti stebėsenos reikalavimus belieka sudaryti sutartis su kita audito įmone, kad būtų patikrinami visi 1-ojo TKKS elementai, užduočių, atliktų pagrindinio auditoriaus, pagrindu. Stebėseną apibūdinama kaip nuolatinis audito įmonės kokybės kontrolės sistemos nagrinėjimo ir vertinimo procesas, kurį vykdant periodiškai patikrinamos kiekvieno auditoriaus pasirinktos atliktos užduotys, skirtos audito įmonei gauti pakankamą užtikrinimą, kad jos kokybės kontrolės sistema yra efektyvi.

Tačiau pakankamai didelė (14 proc.) respondentų dalis nurodė, kad neturi nuomonės dėl 1-ojo TKKS reikalavimų, perkeltų į patvirtintą „Mažų ir vidutinių audito įmonių kokybės kontrolės vadovą“ proporcingumo SVAĮ atžvilgiu. Toks atsakymų kiekis gali būti aiškinamas aplinkybe, kad daugelis SVAĮ naudojami Kokybės kontrolės vadovo šablonu, todėl negali susidaryti nuomonės. Jei būtų siekiama Kokybės kontrolės vadovą suderinti su taikoma audito metodologija, tai būtų galima susidaryti nuomonę, ar 1-ojo TKKS reikalavimai, išdėstyti šiame vadove, yra proporcingi SVAĮ atžvilgiu.

9. Kaip vertinate 1-ojo TKKS reikalavimų, perkeltų į patvirtintą „Mažų ir vidutinių audito įmonių kokybės kontrolės vadovą“ proporcingumą SVAĮ atžvilgiu?

- a. 1-ojo TKKS reikalavimai, išdėstyti šiame vadove, yra proporcingi SVAĮ atžvilgiu. 2.00% (1)
- b. 1-ojo TKKS reikalavimai šiame vadove per dideli SVAĮ atžvilgiu. 62.00% (31)
- c. Vadovas naudingas, išskyrus reikalavimą peržiūras iki išvados pasirašymo atliekančiam asmeniui būti nepriklausomam, nes dėl šio reikalavimo, SVAĮ turi samdyti išorės ekspertą. 20.00% (10)
- d. Vadovas naudingas, nes jame nustatyti užduočių peržiūros reikalavimai iki išvados pasirašymo užkerta kelią auditoriui pareikšti auditoriaus išvadoje nuomonę, kuri gali klaidinti trečiašias šalis. 2.00% (1)
- e. Neturiu nuomonės. 14.00% (7)

AUDITO IR APSKAITOS TARNYBA

Pagal IFAC atliktą apklausą, apskaitos tvarkymo ir kitos ne užtikrinimo paslaugos buvo įvardytos kaip sparčiausiai augantys pajamų šaltiniai (beveik 40 proc.) respondentų. Trečioje vietoje - konsultavimo paslaugos su 23 proc. Tačiau vienu iš sparčiausiai augančių pajamų šaltinių Afrikos / Vidurio Rytuose ir Azijoje buvo audito ir užtikrinimo paslaugos. Šioje grupėje 40 proc. nurodė pajamas iš naujų klientų kaip pagrindinį veiksnį, po to – iš esamų klientų (20 proc.) ir pajamų iš ne užtikrinimo paslaugų (13 proc.).

Tuo tarpu Lietuvos rinkos 2012 m. statistika rodo, kad SVAĮ uždirba 45,1 proc. visos rinkos pajamų, pvz. iš auditų – 39,2 proc., užtikrinimo ir kitų paslaugų – 42 proc., apskaitos tvarkymo paslaugų – net 76,7 proc., kitos veiklos – 56,5 proc. Pagal pateikiamą 2012 m. Lietuvos rinkos statistiką matyti ypač didelis SVAĮ pajamų lygio atotrūkis konsultavimo paslaugų teikimo ir finansinių ataskaitų audito pajamų srityse.

Paslaugų rūšis	Dirba 1 auditorius	Dirba 2 auditoriai	Dirba 3 ir daugiau auditorių	Viso SVAĮ	Didysis audito įmonių ketvertas	Viso rinka	Palyginimas
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5=2+3+4</i>	<i>6</i>	<i>7=5+6</i>	<i>8=5/7*100</i>
Auditai	6,2	4,7	10,7	21,6	33,5	55,1	39,2
Užtikrinimo ir kitos susijusios paslaugos bei kiti patikrinimai	1	1	2,7	4,7	6,5	11,2	42,0
Apskaitos tvarkymo paslaugos	11,5	5,8	12,3	29,6	9	38,6	76,7
Konsultavimo paslaugos	1,5	1,4	4,2	7,1	58	65,1	10,9
Kitos veiklos pajamos	1,5	0,4	0,7	2,6	2	4,6	56,5
							45,1

Šaltinis: LAR rinkos 2012 m. apžvalga (www.lar.lt)

Į 10 klausimą „ar nustačius skirtingus audito reikalavimus SVAĮ ir didžiosioms audito įmonėms, gali padidėti atotrūkis tarp jų?“ gautas 50 proc. SVAĮ respondentų atsakymas, kad tai neturės įtakos, yra adekvatus rinkos situacijai. Kontraversiški vertinimai, kad atotrūkis gali kaip tik sumažėti/padidėti gauti apylygiai: 20 ir 16 proc., dalis. Dalis respondentų neturėjo nuomonės (14%) ar nustačius skirtingus audito reikalavimus SVAĮ ir didžiosioms audito įmonėms, gali padidėti atotrūkis tarp jų.

10. Ar nustačius skirtingus audito reikalavimus SVAĮ ir didžiosioms audito įmonėms, gali padidėti atotrūkis tarp jų?

- a. Atotrūkis gali padidėti 16.00% (8)
- b. Atotrūkis gali kaip tik sumažėti. 20.00% (10)
- c. Tai neturės įtakos. 50.00% (25)
- d. Neturiu nuomonės. 14.00% (7)

Pakankamai palankiai įvertintas šiuo metu galiojantis reikalavimas kad ne mažiau kaip ¼ SVAĮ akcininkų būtų auditoriai (11 klausimas). Net 64 proc. respondentų pasisakė prieš šio reikalavimo panaikinimą, nurodydami priežastį: „nes tokiu atveju galėtų būti daroma įtaka auditoriaus sprendimui, kai reikia modifikuoti nuomonę auditoriaus išvadoje.“ Kiti gauti atsakymai surinko apylygį palaikymą:

- 12 proc. respondentų pasisakė už šio reikalavimo panaikinimą, nes tai skatintų SVAĮ stambinimą, plėtrą ir technologijų atnaujinimą. Tokia pozicija pateisinama taip pat, nes Pasiūlyme dėl ES Reglamento 2006/43 pateikiama diskusijai 51:49 akcininkų auditorių/ne auditorių proporcija, grindžiama verslo valdymo, vadybinės

kompetencijos pritraukimu. Siekiant palengvinti kapitalo pritraukimą, nereikalaujama, kad auditoriams priklausytų virš 50 proc. įmonės akcijų.

- 8 proc. pritarė reikalavimo panaikinimui, *nes tai leistų samdyti profesionalus, būtų užtikrinama aukštesnė audito kokybė*. Toks atsakymas galėtų būti grindžiamas finansavimo šaltinių pritraukimu techniniam apsirūpinimui ir kvalifikuotesnių (ir brangiau apmokamų) darbuotojų samdai. Abi šios grupės nukreipia padidėjusius finansinius išteklius, kad būtų užtikrinama aukštesnė audito kokybė.

Šiuo klausimu neturėjo nuomonės 16 proc. respondentų.

11. Ar vienu iš verslo finansavimo šaltinių galėtų būti reikalavimo, kad ne mažiau kaip ¼ SVAĮ akcininkų būtų auditoriai, panaikinimas?

a. Taip, tai leistų samdyti profesionalus, būtų užtikrinama aukštesnė audito kokybė.		8.00% (4)
b. Taip, tai skatintų SVAĮ stambinimą, plėtrą ir technologijų atnaujinimą.		12.00% (6)
c. Ne, nes tokiu atveju galėtų būti daroma įtaka auditoriaus sprendimui, kai reikia modifikuoti nuomonę auditoriaus išvadoje.		64.00% (32)
d. Neturiu nuomonės.		16.00% (8)

IFAC apklausa parodė 5 audito profesijos problemas, su kuriomis tikėtina profesija susidurs ateinančiais metais. Respondentai nurodė tvirtą sutarimą dėl keturių problemų: *profesijos reputacijos, jos suvokimo, padidėjusio reguliavimo, sudėtingo pasaulinio finansinio klimato*. Kompetencija užėmė penktą vietą dideliu skirtumu.

Dėl 12 klausimo: „kaip įvertintumėte SVK audito profesijos suvokimo lygį Lietuvoje pagal 5 balų sistemą?“ Lietuvos tyrimas parodė, kad SVK audito profesijos suvokimo lygį Lietuvoje pagal 5 balų sistemą net 62 proc. nurodė esant patenkinamam (3 balai). 16 ir 18 proc. respondentų pasirinko atitinkamai 2 (blogai) ir 4 (gerai). Labai geru profesijos suvokimą tarp SVK įvertino 4 proc. respondentų.

12. Kaip įvertintumėte SVK audito profesijos suvokimo lygį Lietuvoje pagal 5 balų sistemą?

a. 1 (labai blogai);		0.00% (0)
b. 2 (blogai);		18.00% (9)
c. 3 (patenkinamai);		62.00% (31)
d. 4 (gerai);		16.00% (8)
e. 5 (labai gerai).		4.00% (2)

Toks apklausos rezultatas nurodo į rinkos švietimo poreikį audito klausimais, nes finansinių ataskaitų audito metu auditorius susiduria su SVV klientais, nesuvokiančiais audito profesijos teikiamos naudos ir atliekamų procedūrų apimties, kas formuoja „lūkesčių spragą“ ir tiesiogiai įtakoja audito profesijos reputaciją.

Pasiūlymas COM (2011) 778 dėl ES direktyvos Nr. 2006/43/EB nurodomos Reglamentavimo keitimo priežastys: per mažai bendravimo tarp auditorių ir priežiūros institucijų ir auditorių išvados forma neatitinka vartotojų lūkesčių.

Optimistiški vertinimai dėl ateities buvo gauti IFAC atliktos apklausos metu. Beveik 50 proc. tikisi visuomenės suvokimo pagerėjimo iki 2025 m. Audito ir apskaitos apklausa dėl 13 klausimo: „**Ar SVK audito profesijos suvokimo lygis Lietuvoje iki 2025 metų pasikeis?**“ parodė, kad net 72 proc. Lietuvos rinkos smulkių vidutinių audito įmonių SVK profesijos suvokimo lygio iki 2025 m. gerėjimui pritarė, o tai žymiai daugiau nei pasaulinis vidurkis. Logiška, 18 proc. vertindami išliko santūresni nurodydami, kad SVK profesijos suvokimo lygis neturėtų keistis. Visgi 3 proc. respondentų palaikė nuomonę, kad situacija blogės. Tokie vertinimai labai priklauso nuo audito klientų „krepšelio“, nes tik šioje imtyje SVAĮ galėjo susidaryti nuomonę ar jų SVV klientai supranta išorės audito profesijos savybes, taikomus Etikos ir techninius standartus ir draudimo bei kokybės reikalavimus.

13. Ar SVK audito profesijos suvokimo lygis Lietuvoje iki 2025 metų pasikeis?

- a. Turėtų gerėti. 76.00% (38)
- b. Neturėtų keistis. 18.00% (9)
- c. Turėtų blogėti. 6.00% (3)

14 klausimu buvo siekiama suprasti „**kokia didžiausia grėsmė iki 2025 m. laukia audito profesijos?**“. Net 54 proc. respondentų nurodė *finansinį ir ekonominį nestabilumą*. Antroje vietoje beveik 3 kartus mažiau vertinimų sulaukė *savanaudiškų interesų proveržis*. Iš SVAĮ atstovų Lietuvoje: 8 proc. pasirinko atsakymą *sukčiavimai, pinigų plovimas ir korupcija ir prastas skaidrumas*, 6 proc. pasirinko atsakymą *nesugebėjimas prisitaikyti prie kintančių kliento poreikių ir teisminiai ieškiniai dėl aplaidumo*.

14. Kokia didžiausia grėsmė iki 2025 m. laukia audito profesijos?

- a. Finansinis ir ekonominis nestabilumas. 54.00% (27)
- b. Sukčiavimai, pinigų plovimas ir korupcija. 8.00% (4)
- c. Nesugebėjimas prisitaikyti prie kintančių kliento poreikių. 6.00% (3)
- d. Teisminiai ieškiniai dėl aplaidumo. 6.00% (3)
- e. Savanaudiškų interesų proveržis. 18.00% (9)
- f. Prastas skaidrumas. 8.00% (4)

Norisi pastebėti, kad Lietuvos auditorių rūmai padarė didelį indėlį SVAĮ, joms siekiant valdyti verslą ir atitikti finansinių ataskaitų auditų kokybės reikalavimus. Paskelbtos IFAC SVV komiteto parengtos gairės (angl. Guide to Practice Management for Small - and Medium-Sized Practices), išversti vadovai, pvz.:

✓ Kokybės kontrolės vadovo mažoms ir vidutinėms audito įmonėms (trečiojo leidimo): Guide to Quality Control for Small- and Medium-Sized Practices, Third Edition ISBN: 978-1-60815-097-7, skirtą

praktikuojantiems specialistams padėti įgyvendinti 1-ąjį tarptautinį kokybės kontrolės standartą (TKKS) „*Audito įmonių, atliekančių finansinių ataskaitų auditą ir peržiūrą, bei vykdančių kitas užtikrinimo ir susijusių paslaugų užduotis, kokybės kontrolė*“, taip pat

✓ Tarptautinių audito standartų taikymo atliekant mažų ir vidutinių audito įmonių auditą vadovo (trečiojo leidimo): *Guide to Using International Standards on Auditing in the Audits of Small- and Medium-Sized Entities, Third Edition*, ISBN: 978-1-60815-099-1), skirtą padėti auditoriams, atliekantiems mažų ir vidutinių įmonių auditą, taikyti Tarptautinius audito standartus (TAS).

Tačiau Tarptautinių audito standartų taikymo atliekant mažų ir vidutinių audito įmonių auditą vadovas nepakeičia pačių TAS, kaip ir Kokybės kontrolės vadovas mažoms ir vidutinėms audito įmonėms - 1-ojo tarptautinio kokybės kontrolės standarto (TKKS), todėl, auditorius, naudodamasis jais, turėtų remtis savo profesiniu sprendimu, atsižvelgti į konkrečiame audite nustatytus faktus ir su juo susijusias aplinkybes.

Europos Komisija (EK) pradėjo viešas konsultacijas dėl akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių, kurių akcininkas yra vienas asmuo, veiklos reglamentavimo Europos Sąjungos (ES). EK pažymi, kad mažos ir vidutinės įmonės (MVI) atlieka esminį vaidmenį stiprinant ES ekonomiką, todėl MVI reikalingos paprastesnės ir lengvesnės veiklos vykdymo visoje ES sąlygos. Tai galėtų būti nauja direktyva, skirta vienanarėms ribotos atsakomybės bendrovėms, arba jau galiojančios direktyvos pakeitimai. Manoma, kad dėl skirtingo reguliavimo sąnaudų ir kylančios rizikos apribojamos bendrovių galimybės vykdyti savo veiklą visoje ES. EK tikisi gauti kuo išsamesnės informacijos apie tai, ar, suderinus vienanarėms ribotos atsakomybės bendrovėms taikomus nacionalinius įstatymus, bendrovėms būtų nustatytos paprastesnės, lankstesnės ir gerai žinomos taisyklės visoje ES ir sumažintos jų patiriamos išlaidos.

Lietuvos pirmininkavimo laikotarpiu numatomi svarstyti 2006 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/43/EB „Dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito“, ir ES reglamento „Dėl konkrečių teisės aktų nustatyto viešojo intereso įmonių (VIĮ) audito reikalavimų“ (buvusi EK rekomendacija 2008/362/EB „Dėl VIĮ auditorių išorės kokybės užtikrinimo“) pasiūlymai tiesiogiai siejasi su viešojo intereso įmonių finansinių ataskaitų auditus atliekančių asmenų sisteminės rizikos valdymu, pavyzdžiui, atsitraukimo planų rengimas, privaloma audito įmonių rotacija, „juodasis sąrašas“ paslaugų, kurių audituojamai įmonei negali teikti auditorius ir kt. Tikimasi, kad Pasiūlymas COM (2011) 779 dėl ES reglamento „Dėl <...> VIĮ audito reikalavimų“ sumažins finansinį ir ekonominį nestabilumą, sugriežtinant koncentracijos, rotacijos, nepriklausomumo reikalavimus viešojo intereso įmonių ir audito įmonių auditoriams ir kitų teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito. Pasiūlymu COM (2011) 778 dėl ES direktyvos Nr.2006/43/EB numatomi palengvinimai mažoms audito įmonėms. Tikimasi, kad ES bendros audito priežiūros institucijos nustatymas sudarys sąlygas stiprėti mažoms ir vidutinėms audito įmonėms kartu siekiant geresnės kokybės audito ir plečiant ir stiprinant audito rinką.

Apklausoje rezultatus pagal Audito ir apskaitos tarnybos 2013 m. kovo 1 d. – 2013 m. birželio 30 d. smulkaus ir vidutinio audito verslo įmonių apklausoje „Dėl smulkaus audito verslo poreikių“ apibendrintus duomenis, IFAC 2012 m. apklausoje ir 2012 m. LAR audito rinkos apžvalgą parengė: Audito ir apskaitos tarnybos Audito priežiūros skyriaus vyriausioji specialistė Jolanta Dalia Staliūnienė, admin@aat.lt.